

ИТАЛИЈАНСКИ САРАДНИЦИ
МЕЂУНАРОДНЕ РЕВИЈЕ ЗА
БАЛКАНСКЕ СТУДИЈЕ

докторанд

Филолошки факултет,
Универзитет у Београду

Сажетак: Тема овог рада је допринос италијанских истраживача периодичној публикацији Балканског института, *Међународној ревији балканских студија* (*Revue internationale des études balkaniques*), која је излазила у периоду од 1934. до 1938. године. Циљ овог истраживања је да се, с једне стране, дефинишу интересне сфере италијанских истраживача у оквиру балканологије као науке, а с друге, да се на примеру једне групе радова покаже мултидисциплинарни приступ овог пројекта. Почетна тачка истраживања био је Архив Југославије у Београду, у чијем је фонду 101, фасцикли 6, сачувана преписка коју је Институт водио са својим сарадницима широм Европе. Затим су сакупљени и анализирани сви чланци италијанских аутора у свим издањима *Ревиије* (сачуваним и доступним у читаоници Народне библиотеке Србије у Београду). Уз помоћ мемоара Ратка Парезанина о оснивању и раду Института и директног приступа изворима у Архиву и Библиотеци, састављен је преглед доприноса Италијана овом историјски значајном пројекту за подручје Балкана.

Кључне речи: италијанско-српски односи, балканологија, Балкански институт, мултидисциплинарност, мултикултуралност

1. Балкански институт и интересовање за сараднике из Италије

Балкански институт је, у своје време, представљао једну од најзначајнијих институција за изучавање балканских феномена, а данас га не можемо изоставити кад говоримо у утемељивању балканологије као науке. Рад Института, програмски осмишљен тако да својим публикацијама на различитим друштвеним нивоима шири научне информације које ће допринети међусобном познавању и толеранцији балканских народа, најбоље одликује његова најзначајнија периодика, *Међународна ревија балканских студија* (у оригиналу *Revue internationale des études balkaniques*).

Ревиија, објављена у шест томова (колико је Институт успео да објави за време своје седмогодишње активности), својом формом огледа научне и идеолошке принципе оснивача Института (Ратка Парезанина, Светозара Спанаћевића и Гојка Круља), као и принципе уредника овог издања, Милана Будимира и Петра Скока. Научно-идеолошка позадина идеје о Балканском институту у целини јесте била да се на Балкан осмотри, дефинише и опише у новом науч-

ном светлу, независном од западне научне идеологије, што је директни резултат политике краљевине Југославије и краља Александра, који је покушавао да уравнотежи положај новооформљене државе на исто тако новооформљеној мапи послератне Европе. Иако су издања као што су *Балкан и Балканци* и *Књига о Балкану* имали научно-популарни карактер, Ревивија је испланирана као међународна научна публикација намењена стручним читаоцима. Научници из целе Европе, с којима је Институт почео да контактира одмах по оснивању, слали су своје прилоге на неком од четири језика: француском, немачком, енглеском и италијанском. Чланци су обухватили широк дијапазон научних области – историја, геополитика, лингвистика, археологија итд., који је и данас могуће прегледати путем библиотеграфије објављене у Балканолошком институту и доступне на интернету. Мултидисциплинарност која се постиже овим вишеструким проучавањем Балкана и његових феномена јесте главна замисао Балканског института у целини јер, како Парежанин објашњава,

данашњи балкански научник личи на човека који, радећи у једној земљи од шест долина, посвећује све своје снаге и моћи темељном проучавању свега што се збива само у једној од тих долина, дакле у својој – уместо да се испење на планину која све долине наткриљује (Парежанин 1980: 35).

Процес контактирања са сарадницима широм Европе Парежанин је описао у свом мемоару *За балканско јединство – оснивање, програма и рад Балканског института у Београду (1934–1941)*. Позивна писма, која је редиговао Парежанин као директор Института, послата су свим потенцијалним сарадницима уз брошуру и програмски чланак (уједно и уводни чланак првог издања), чији су аутори Будимир и Скок. Овај чланак, написан с циљем да научни свет упозна с идеолошком позадином институције и њених публикација, уједно је „представљао основе балканистици, балканологији и целом раду Балканског института дао је научно објашњење и оправдање“ (Парежанин 1980:33). Позивна писма, која такође (пored предложених тема) садрже објашњење и циљ пројекта, чувају се, заједно с преписком с истраживачима, у Архиву Југославије, у фонду 101, фасцикли бр. 6.

У овом раду задржаћемо се на доприносу италијанских аутора, на чијем примеру можемо видети, с једне стране, свестраност и мултидисциплинарност саме *Ревивије*, а са друге, интересе италијанске научне заједнице у оваквом пројекту. О овоме ће бити речи у наредним поглављима.

2. Сарадници

Од 125 аутора који су приложили своје чланке Институту за *Ревивију*, италијанских аутора има укупно шест. Чак половина њих ба-

вила се лингвистичким темама (Виторе Пизани, Карло Таљавини и Ђовани Алесио). Један је посвећен римским утицајима на Балкану, дакле из области историје (Гуљелмо Фереро), док је један из области политичких наука (Карло Сфорца). Будући да се лингвистички радови баве палеобалканским језицима, као и албанским и грчким, једини рад који је из области славистике јесте рад Енрика Дамијанија, који се бави проблемом транскрипције словенских имена с ћирилице на латинично писмо (библиотекарство и библиографија).

3. Лингвистика: Пизани, Таљавини и Алесио

Ваљало би започети од области с највише интересовања – лингвистике.

Виторе Пизани (*Vittore Pisani*), познати индоевропеиста и глотоволог, стручан у области санскрита (Mohrman, Migliorini & Masignon 1946: 77), приложио је два чланка *Ревизији*: 1) *Una parola greca di probabile origine macedone*, 1934, том I, стр. 255–259; 2) *La posizione linguistica del macedone*, 1937–38, том V, стр. 8–32. Оба чланка се баве старомакедонским језиком.

Тема палеобалканских језика је блиска Пизанију, с обзиром на његову библиографију, у којој се између осталог налазе и *Studi sulla preistoria delle lingue indoeuropee* (1933), *Uxor, ricerche di morfologia indoeuropea* у *Miscellanea Galbiati* (1951), *Storia della lingua greca* (1955, објављено 1959). У *Италијанској енциклопедији* (*Enciclopedia italiana*) описан је као научник који се „посветио лингвистичким феноменима у различитим језицима, али је суштински по струци индоевропеиста“ (Енциклопедија *Трекани*).

Преписка с Пизанијем је једна од учесталијих у фасцикли у Архиву. Из ње се види да је Пизани био задовољан сарадњом и заинтересован за даљу комуникацију, одржавајући контакт како током боравка у Риму, тако и док је био у Каљарију, на Сардинији (где је предавао глотовологију на Универзитету). Већ у децембру 1934. године (први том, у ком је објављен Пизанијев чланак, изашао је тек 1935), Институт је исплатио хонорар професору, и по објављивању му послао чак седам примерака часописа. Трећи и четврти том су послати као поклон, а у једном писму из 1938. Институт потврђује да је од професора стигло издање *Paleontologia linguistica*, што сведочи о томе да је сарадња с Пизанијем била подоста развијена и да се заснивала на заједничким интересима и размени ресурса. Професор чак у једном маху пита Институт да ли би били љубазни да пошаљу један примерак часописа и за библиотеку Универзитета у Каљарију.

Карло Таљавини (*Carlo Tagliavini*), професор Универзитета у Падови који се бавио између осталог и албанским језиком, као и другим балканским језицима (Mohrman, Migliorini & Massignon 1946:

77), написао је за *Ревиију* један обиман чланак, подељен на два дела и објављен у два различита тома: *Miscellanea etimologica balcanica I* (1934, том I, стр. 165–171) и *II* (1936, том III, стр. 191–194). У питању су различите речи интересантног порекла, пре свега речи оба дијалекта албанског језика (од девет анализираних лексема, осам су албанске, а једна новогрчка). Таљавини је, за разлику од Пизанија, био уже специјалности више везане за подручје Балкана, будући да се бавио претежно албанским, румунским, мађарским и неороманским језичким варијантама конзервативних и маргиналних предела (Енциклопедија *Трекани*).

Као и у случају Пизанија, преписка с Таљавинијем сугерише близак однос с научницима Института, пре свега с Будимиром. У једном писму из 1935. године чак преноси поздраве Будимировој супрузи, а уз писмо је приложена и визиткарта с топлом посветом Институту.

Из писма које је датирано 13. јуна 1936. године, сазнајемо да је Таљавини приложио и трећи рукопис „о етимологији“, за који предлаже да буде објављен у наредном броју, а не у оном који је у том тренутку био у припреми. Трећи и четврти том часописа објављени су 1936, а пети 1937. године, међутим, у њима не проналазимо ниједан Таљавинијев чланак.

Ђовани Алесио (*Giovanni Alessio*), још један индоевропеиста који се бавио медитеранским супстратом и грчким утицајима у италијанском језику (Mohrman, Migliorini & Massignon 1946: 77), приложио је *Ревиију* један додатак под називом *Preillirico darra/derra*, “terra, landa” (1937, том V), анализу једне илирске речи која опстаје у многим језицима балканског подручја. Корен ове речи се проналази како у средњовековним далматинским документима, тако и у савременом говору подручја око Албаније, што га наводи да ове лексеме повеже с албанским језиком. Ваља назначити интересовање индоевропеиста за палеобалканске језике, посебно интересантне за ово научно поље будући да су латински, грчки и словенски језици очували елементе претходних култура које су насељавале Балканско полуострво.

Преписка с Алесиом није сачувана у Архиву.

Сва три чланка имају много заједничких елемената – пре свега, написани су и објављени на италијанском језику, што је и логичан поступак с обзиром на то да су палеобалкански језици, а пре свега језици источне обале Јадранског мора, важни за историју италијанског језика, захваљујући интензивним и значајним контактима с овим делом Балкана током историје.

4. Историја – Гуљелмо Фереро

Гуљелмо Фереро (*Guglielmo Ferrero*), књижевник и новинар који се истакао и као противник Мусолинијевог режима и италијанске експанзионистичке политике (Ристовић 2021: 160, 231), прилаже чланак на француском *L'empire romain dans les Balkans* (1935, том II, стр. 98–102), који се бави римском доминацијом на Балкану, тачније, последицама које је римска власт над овим подручјем оставила за собом. Овај чланак на један концизан начин анализира данашњи положај Балкана, који се циклично понављао кроз историју. Због тога вреди навести пар интересантних одломака:

La péninsule balkanique est un pont qui lie l'Europe et l'Asie, l'Occident et l'Orient. Quand l'Europe et l'Asie, l'Occident et l'Orient sont en lute, son sort est lamentable, car elle est destinée à devenir un des champs de bataille et à être piétinée et déchirée par les deux adversaires. Quand l'Europe et l'Asie, l'Orient et l'Occident s'isolent, vivent chacun pour son compte, la péninsule balkanique, livrée à elle même, fait ce qu'elle peut. Les périodes meilleures sont celles où l'Europe et l'Asie, l'Occident et l'Orient vivent en paix et collaborent. La péninsule balkanique peut alors se développer et prospérer, grâce à ses contacts multiples et féconds avec l'Est et avec l'Ouest (Ferrero 1935: 99–100).

Mais l'empire fut bientôt partagé en deux moitiés – l'orientale et l'occidentale; et alors les pays balkaniques commencèrent à être tirailés entre les deux parties. Une partie gravita vers Rome et l'Italie, l'autre vers Constantinople et l'Asie mineure. La duplicité de la culture – latine et hellénique – qui pendant les deux premiers siècles de l'ère vulgaire, à l'époque de la prospérité, n'avait pas niu à son développement, avait même contribué à sa variété et à sa richesse, devint une cause de trouble, de scission, de faiblesse qui aggrava encore la situation. La religion porte encore la trace aujourd'hui de cette séparation, qui a ruiné dans la péninsule balkanique presque toute l'oeuvre civilisatrice accomplie par Rome (Ferrero 1935: 101–102).

Из ових цитата можемо лако закључити колико је Ферерова анализа под тешким утиском који је оставио Први светски рат и колико наслућује почетак Другог, с осталим његовим последицама. То, ипак, не значи да је његова процена у овом чланку погрешна – заиста, из данашње перспективе (имајући у виду културне и политичке разлике које су дошле до изражаја за време СФРЈ и током њеног распада), овакав закључак делује подразумевано. Међутим, вреди изместити се из модерне тачке гледишта и замислити каквим се свет чинио тада – две деценије након почетка Великог рата, с новом државом насталом у специфичним околностима, у периоду мира ком се већ увелико наслућује крај. Ферерово враћање узроцима подељености унутар Балкана посебно је важно како би се даље изучавали други балкански културолошки феномени.

Преписка са Ферером није сачувана у Архиву.

5. Политичке науке – гроф Карло Сфорца

Гроф Карло Сфорца (*Carlo Sforza*) се највише истиче међу италијанским сарадницима Института. Пре свега, Сфорца је, за разлику од осталих аутора из Италије, имао посебно искуство везано за политику Краљевине Србије, а затим и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца – у служби министра провео је две године (1916–1918) са српском владом у изгнанству на Крфу (Урошевић 2015: 102), а поднео је оставку као министар спољних послова са доласком Мусолинија на власт (Ристовић 2021: 175). Такође је имао и главну улогу у преговорима поводом склапања мировног уговора између Краљевине СХС и Краљевине Италије (Урошевић 2015: 102). То га је чинило компетентним и довољно искусним да пише на задату тему, и то је врло очигледно у његовом раду. Навешћемо један одломак из његовог чланка:

Après les traités de 1919 un mot a joui d'une certaine vogue: – On a balkanisé l'Europe...

Jamais phrase n'a été plus légère et injuste; d'abord parce qu'à l'origine des erreurs et des fautes les plus graves des balkaniques on trouve Presque toujours des instigations et des intrigues de quelque Cabinet occidental [...] nous oublions trop souvent en Occident: – que l'histoire tourmentée et sombre des nations balkaniques constitue souvent une excuse et toujours une explication pour bien de leurs erreurs, fautes et retards (Sforza 1935: 5).

С друге стране, његово ангажовање и заинтересованост за тему „Политички живот на Балкану“ и емотивно улагање врло су истакнути у преписци коју проналазимо у Архиву. У одговору на позив на сарадњу, у којем Институт предлаже наведену тему, Сфорца показује велику страст према питању, интензивну жељу да сарађује и посебно промишљање феномена којима се Институт бави: да ли би у чланку требало да изрази „лично мишљење и сећања на државнике Балкана са којима се сусрео, политички живот Балкана у целисти, или психолошки оглед у поређењу са Западом? Ништа није тако неукусно као сабрано издање у ком се види да аутор није водио рачуна о природи пројекта у оквиру ког сарађује“ (1934). Институт је, према сачуваним писмима, планирао још једну тему за Сфорцу, „о неимарима Балкана“, односно личностима заслуженим за изглед ондашњег Балкана (наводе се тада већ покојни краљ, Гази Мустафа Кемал, Венизелос итд.). Сфорца је изразио жељу за даљу сарадњу, али је одбио, будући да се спремао за пут у САД, где је требало да одржи циклус предавања о узроцима и последицама Великог рата.

Сфорцин чланак је у целисти интересантан за читање, будући да се у њему осећа посебна жустрина и да у њему не недостаје субјективног израза. Посебно интересовање за сâм пројекат и рад Института се свакако види и у преписци. За крај, наводимо један допис датиран 12. фебруара 1936. године:

Поштовани директоре, хвала Вам на допису 31. јануара и на свим документима. Честитам на предговору – одличан је. Такође Вам честитам и на плодном раду Балканског института. Чак се и на пољу науке види да Балкански народи воде један независан живот, који је истовремено и уско везан за западноевропску мисао. Први том даје наду и указује на ведру будућност. Срдачно, Карло Сфорца.

6. Библиотекарство и библиографија – Дамијани

Једини прилог из области славистике јесте додаток Енрика Дамијанија (*Enrico Damiani*), *Ancora sulla trascrizione dei nomi cirillici in caratteri latini sotto l'aspetto biblioteconomico e bibliografico*. Као што назив говори, Дамијани се бави недостатком стабилног референтног система за транскрипцију, упркос већ постојећем латиничном писму у хрватском језику. Проблем настаје због тога што су посебне графеме у латиници (односно дијакритички знаци) настале по узору на српску ћирилицу, из које су нестале неке графеме које се и даље налазе у другим ћириличним писмима и које одговарају фонемама које више не постоје у српском језику, али су очуване у другим словенским језицима (као што су руски, бугарски, украјински, белоруски итд.). Због тога је транскрипција словенских имена само делом олакшана и још увек не постоји универзални систем транскрипције који се може применити на све словенске језике. Дамијани истиче да је ово тема која је много пута обрађена и детаљно изучена, међутим, бира да се задржи на факторима који спречавају даљи напредак и хомогенизацију система транскрипције. Навешћемо директан цитат из чланка:

Impediscono l'unificazione dei vari sistemi di trascrizione fonetica sostanzialmente tre ostacoli pressochè insormontabili: 1. le infinite diversità di pronuncia dell'alfabeto latino (o di singole lettere o gruppi di lettere) da lingua a lingua; 2. la comune ignoranza della pronuncia di termini slavi fuori del mondo slavo; 3. la mancanza dei necessari segni diacritici nella maggior parte delle tipografie dei paesi non slavi (Damiani 1938: 619).

Дамијани наставља даље да се бави утицајима несловенских језика на транскрипцију имена и истиче да адекватно решење за овај проблем не постоји – проналази да је једино могуће научно заједници представити један осмишљени систем, док је фонетски (интуитивни) најбоље употребљавати онда када научно основана транскрипција (*trascrizione scientifica*) није могућа, или кад је веродостојнија и ближа оригиналном изговору (Damiani 1938: 620).

Други део чланка посвећен је даљим препрекама које овај проблем ствара на пољу библиотекарства и библиографије. Каталогизација аутора, због хетерогености транскриптивног система, не може да се оформи тако да претрага у библиотекама буде лака и присту-

пачна. Дамијани нуди различита решења, на неким местима већ и примењивана, и промишља их.

У самом чланку сведочи да је на Једанаестом светском конгресу библиотека и библиографије у Мадриду 1935. године његов рад саслушан, продискутован и прихваћен (Damiani 1938: 623).

Иако је по струци био правник, Дамијани је ушао у свет славистике почевши од интересовања за руску политику. Након што је проширио своју делатност на руску књижевност, почео је да се бави и другим словенским језицима и ауторима, да би се у потпуности преусмерио на славистику и преводе, критичке есеје и библиографске радове. Посебно је био посвећен бугарском језику и култури (*Dizionario biografico degli italiani*). Његов рад је окарактерисан великим доприносом ширењу словенских књижевности и култура широм Италије.

Преписка с аутором није сачувана у Архиву.

7. Археологија – необјављени чланак Силвија Ферија

У архиву су сачуване и преписке с научницима који су одбили позив Института (Корадо Барбагало, Еторе Паис, Гаetano де Санктис). Међутим, наилазимо и на иницијативу археолога Силвија Ферија (*Silvio Ferri*), који је пришао Институту са спремним чланком о археолошком налазишту Стоби (Градско, данашња Северна Македонија). У писму датираним 29. новембра 1936, Фери предлаже сарадњу у петом издању часописа, и прилаже чланак *Considerazioni intorno a un capitello di Stobi* с илустрацијама. Институт прихвата сарадњу (писмо 22. децембра 1936) и тражи модификацију рада у складу с концептом пројекта – предлаже „synthèse et comparaison balkanique, ce que nous avons déjà souligné dans notre prospectus“.

Наведени одговор археологу је последње писмо сачувано у преписци с њим, а чланак се не налази ни у једном од издања.

Из наведених синтеза различитих чланака које су РИДЕБ-у приложили италијански аутори, можемо приметити њихове три интересне сфере унутар балканолошких студија. Прва би била лингвистичка, у чијем су фокусу или индоевропеистика (палеобалкански језици), или албански и новогрчки језик, који су у директном контакту с Италијом (посебно албански). Унутар ње, аутори су се бавили специфичним лексемама и њиховим пореклом (нешто што је увек било посебно интересантно испратити кад је у питању подручје Балкана), при чему се издваја *La posizione linguistica del macedone* као

једини рад опширнијег карактера (у поређењу с осталим наведеним радовима, који најчешће нису имали више од 10 страна, Пизанијев рад броји 26). Сви чланци из ове области написани су и објављени на италијанском језику.

На француском, међутим, написани су и објављени радови из историје и политичких наука, односно Фереров и Сфорцин чланак. Њихови радови су општијег карактера и природно је да буду штампани на интернационалном језику (важно је нагласити и да се већина преписки водила на француском). Док Фереров чланак сталожено објашњава порекло растројености Балкана и узроке његове специфичности, Сфорцин чланак одише дубоким осећањем задате теме и идејама повученим из личног искуства.

За Дамијанијев чланак засигурно можемо рећи да је најрелевантнији чак и за данашње слависте. У питању је тема с којом се сусреће свако ко се, као и сâм Дамијани, бави односом између два народа, и проблематика коју је неопходно познавати у широком дијапазону научних области, од међународних односа до историје књижевности.

Сфорцин и Дамијанијев рад, како унутар РИДЕБ-а, тако и кроз целокупну њихову биографију, сигурно су за собом оставили највећи траг релевантан за српску историју и културу. Док је Сфорца имао активну политичку улогу у обликовању судбине Краљевине, Дамијани је у великој мери допринео ширењу и упознавању словенских језика, књижевности и култура широм Италије (било захваљујући периодичним публикацијама, монографијама или професорској делатности на различитим универзитетима). Међутим, идеја која стоји у основи Балканског института налаже да се међусобна толеранција заснива на међусобном познавању. Тако се и упознавање с праисторијским Балканом и језицима специфичним као што су албански и грчки у потпуности уклапа у циљ пројекта као што је *Ревивија*. На примеру рада италијанских истраживача, али и истраживача осталих националности кад би се сагледали у целини, видимо како је мултикултурални приступ Института остварен захваљујући мултидисциплинарности, односно појединачним доприносима из различитих научних поља.

ЛИТЕРАТУРА

- Парежанин, Ратко. *За балканско јединство: оснивање, програм и рад Балканској инститиуи у Београду (1934–1941)*. Минхен: Емигрантска издања, 1980.
- Ристовић, Милан. *Mussolini ante portas: италијански фашизам и јуо-словенско суседство (1919–1925)*. Београд: Службени гласник, 2021.
- Урошевић, Урош. „Between Orientalism and Realpolitik: Serbia in writings of Edoardo Scarfoglio and Carlo Sforza“. *Serbian – Italian relations: History and Modern times*. Ур. Срђан Рудић, Антонело Бијацини и Биљана Вучетић. Београд: Историјски институт, 2015, 101–121.
- Alessio, Giovanni. „Preillirico darra/derra, „terra, landa““. *Revue internationale des etudes balkaniques* 5 (1937): 249–251.
- Damiani, Enrico. „Ancora sulla trascrizione dei nomi cirillici in caratteri latini sotto l’aspetto biblioteconomico e bibliografico“. *Revue internationale des etudes balkaniques* 6 (1938): 617–623.
- „Damiani, Enrico“. *Dizionario Biografico degli Italiani*. [https://www.treccani.it/enciclopedia/enrico-damiani_\(Dizionario-Biografico\)/](https://www.treccani.it/enciclopedia/enrico-damiani_(Dizionario-Biografico)/) 20. 6. 2022.
- Ferrero, Guglielmo. „L’empire romain dans les Balkans“. *Revue internationale des etudes Balkaniques* 2 (1935): 98–102.
- Mohrmann, Christine, Bruno Migliorini & Massignon. “Linguistic Studies Abroad”. *Word* 2. 1 (1946): 72–80. DOI: 10.1080/00437956.1946.11659278
- Pisani, Vittore. „Una parola greca di probabile origine macedone: μάγειρος“. *Revue internationale des etudes balkaniques* 1 (1934): 255–259.
- Pisani, Vittore. „La posizione liguistica del macedone“. *Revue internationale des etudes balkaniques* 5 (1937): 8–32.
- “Pisani, Vittore”. *Enciclopedia Italiana*. https://www.treccani.it/enciclopedia/vittore-pisani_%28Enciclopedia-Italiana%29/ 2. 6. 2022.
- Sforza, Carlo. „La vie politique dans les Balkans“, у *Revue internationale des etudes balkaniques* 2 (1935): 5–8.
- Tagliavini, Carlo. „Miscellanea etimologica balcanica“. *Revue internationale des etudes balkaniques* 1 (1934): 165–171.
- Tagliavini, Carlo. „Miscellanea etimologica balcanica“. *Revue internationale des etudes balkaniques* 3 (1936): 191–194.
- “Tagliavini, Carlo”. *Enciclopedia Italiana*. https://www.treccani.it/enciclopedia/carlo-tagliavini_%28Enciclopedia-Italiana%29/ 4. 6. 2022

Ana Živković

I collaboratori italiani della Rivista internazionale degli studi balcanici

Sommario

Basandosi sulle scoperte dai documenti trovati nell'Archivio di Jugoslavia e nella Biblioteca Nazionale della Serbia, entrambi a Belgrado, questo studio ha lo scopo di identificare gli interessi principali degli ricercatori italiani che collaboravano con l'Istituto balcanico (Balkanski institut) nella pubblicazione della sua rivista principale (e la più autorevole) *Rivista internazionale degli studi balcanici*. La ricerca ha portato alla individuazione di cinque campi scientifici su cui i ricercatori contribuirono nell'ambito degli studi balcanici: linguistica (con l'interesse prevalente verso le lingue paleobalcaniche), storia, scienze politiche, bibliografia e archeologia. L'elenco mostra il carattere multidisciplinare della *Rivista*, ma anche ambiti di particolare rilevanza per la comunità scientifica italiana, specialmente negli anni tra le due guerre mondiali. Mentre alcuni temi sono strettamente legati al contesto storico, come quelli di Silvio Ferri e conte Carlo Sforza, altri hanno un valore universale con il loro contributo alla indoeuropeistica e alla risoluzione del problema della trascrizione dei nomi slavi. È importante anche notare la mancanza dei temi che si occupano della slavistica, con un unico studio che ne tratta un problema, quello di Enrico Damiani.

Parole chiave: relazioni italo-iugoslave, balcanologia, Istituto Balcanico, multidisciplinarietà, multiculturalità

Примљено: 17. 10. 2022.

Прихваћено: 5. 4. 2023.